

LİSANS DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ VEREN KURUMLARIN DERS PROGRAMLARININ FONKSİYONEL AÇIDAN İNCELENMESİ

In View of Functional, an Inspection on the Curriculum in the Institutions Rendering Tourism Education in the Level Graduation

BAÜ
SBED
18(1)

157

Ali Kemal GÜRBÜZ*

Ayhan DAĞDEVİREN**

ÖZ

Araştırmanın Temelleri: Lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların ders programlarının, ilk bakışta birbirinden farklı görünmesi bu çalışmanın esin kaynağını oluşturmuştur.

Araştırmanın Amacı: Lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların amacı, turizm işletmelerine yöneticiler yetiştirmektir. Bu çalışmada söz konusu amaç ile ders programları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Veri Kaynakları: Kısmen literatürden yararlanılmıştır. Büyük ölçüde ise üniversitelerden elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır.

Ana Tartışma: Söz konusu kurumların ders programlarının birbirinden önemli ölçüde farklı olduğu görülmektedir. Bu durum, kadro yapısı nedeniyle eğitimden taviz verildiği anlamına mı gelmektedir; yoksa aynı amaca farklı yollarla da ulaşılabileceği anlamına mı gelmektedir? Ana tartışma budur.

Sonuçlar: Okullarda öğretim elemanlarının branşları ile girdikleri dersler genellikle birbiriyle uyumludur. Aynı zamanda okulların ders programları birbirinden önemli ölçüde farklıdır ve bu durum çalışmada istatistiksel olarak da test edilmiştir. Fakat diğer bazı bulgulara baktığımızda diyebiliriz ki, bu durumun sebebi, kadro yapıları nedeniyle amaçlardan taviz verilmesi değildir. Görünen odur ki, lisans düzeyinde turizm eğitiminden maksimum yararın sağlanması, hangi derslerin verilmesi gerektiğiyle ilgili değildir. Daha ziyade, mevcut derslerin en iyi şekilde nasıl verilmesi gerektiğiyle ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, eğitim, amaçlar, okullar, programlar, dersler.

ABSTRACT

Foundation of Research: This study inspired by different appearances at first sight of the curriculums of the institutions rendering tourism education in the level graduation.

Aim of the Research: The aim of the schools rendering tourism education in the level graduation is to educate managers for the tourism firms. In this study, the relation between the curriculums and the aim mentioned above has been inspected.

Sources of Data: In this study, it has been partly benefited from the literature. But especially it has been benefited from the information obtained from the universities.

Main Discussion: The curriculums of the mentioned institutions seem to be different from each other substantially. Does this situation mean that the concession is given from the aim of the education owing to the capacity of academic staff; or that it can be reached the same aim by means of more different ways from each other? That is the main point of this study.

Results: Study fields of the academic staff at schools are in a harmony with the courses they instruct. At the same time, the curriculums of the schools are different from each other substantially

Bahkesir
Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Dergisi
Cilt 10 Sayı 18
Aralık 2007
ss.157-167

* Doç. Dr., Bahkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu

** Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bilim Uzmanı

and this situation has been tested statistically in this study. But when we take a look at the other findings, we can say that the reason of this situation is not that the concession is given from the aims owing to the capacity of the academic staff. It seems that, the obtaining the maximum benefit from the tourism education in the level of graduation is not related to what courses should be instructed. Essentially, it is related to how the current courses should be instructed well.

Keywords: Tourism, education, objectives, schools, programs, courses.

1. GİRİŞ

Turizm olgusu hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Kimilerine göre turizm, kazanç sağlama amacına yönelik olmamak koşuluyla, insanların devamlı ikamet ettikleri ve çalıştıkları yerler dışına yaptıkları geçici seyahatlerden ve buralarda gerek konaklama gerekse diğer mal ve hizmetleri talep etmelerinden kaynaklanan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Barutçugil, 1982; Kantarcı ve Yörükoğlu, 1998). Kimilerine göre ise turizm turistler, turistik ihtiyaçların tedarikçileri, ev sahibi hükümetler ve ev sahibi toplumun birbirini etkilemesinden doğan olaylar ve ilişkilerden bütünüdür (McIntosh, 1990). Örnekler çoğaltılabilir. Ancak doğru tanımlamanın gerçekte nasıl olması gerektiği bir yana, şu bir gerçektir ki, turizm sektörü günümüzde ülke ekonomilerine dinamizm kazandıran ve ekonomideki bazı sorunların aşılmasında önemli rol oynayan bir sektör olarak görülmektedir. Tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile Türkiye, turizmden elde ettiği geliri artırma potansiyeline sahip bir ülkedir. Bunun yolu ise turizmle ilgili yatırımlara önem vermekten geçmektedir. Sektörün emek-yoğun olarak görülmesi ve insan unsurunun ön plana çıkması sebebiyle bu yatırımlar içerisinde beşeri sermaye ile ilgili olanlar özel bir önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak da “turizm eğitimi” ve bu eğitimin nasıl olması gerektiği gibi endişeler gündeme gelmektedir.

Her sektörde olduğu gibi, turizmle ilgili eğitimin de çeşitli düzeylerinden söz edilebilir. Her düzeyin amacı ve gerekleri farklı olabilir. Hepsinin incelenmesi çok daha kapsamlı bir çalışmayı gerektirir. Bu nedenledir ki, çalışmamızın “lisans düzeyinde turizm eğitimi” ile sınırlandırdık.

Lisans düzeyinde turizm eğitimiyle ilgili herhangi bir çalışmada, genel olarak bu eğitimin özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmış olabilir. Ya da bu eğitimle ilgili bazı özel hususlar merak edilip, bunlara cevap aranması amaçlanmış olabilir. Bizim yaklaşımımız bunlardan ikincisi üzerine kuruludur. Burada cevap aradığımız iki özel husus bulunmaktadır. İlk olarak, lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların ders planlarını inceleyerek, bunların aynı ya da benzer bir amacı paylaşıp paylaşmadığı sorusuna cevap aramaktayız. Bu husus araştırılırken ki-kare tekniğinden de yararlanılmıştır. Gerçi denilebilir ki, lisans eğitimi veren kurumlar, amaçlarını zaten açıkça belirtmektedirler. Fakat şüphesiz ki, belirtilen amaçla yetinemeyiz. Bizim için önemli olan husus, çeşitli kurumların ders programlarının, benzer bir amaca fiilen işaret edip etmediğidir. Yani bu hususu ilgililerin beyanlarını esas alarak değil, ders programlarını inceleyerek anlamaya çalışmak daha yerinde olur. Tıpkı bir hükümetin sağlığa ne kadar önem verdiğinin anlaşılması için yetkililerin beyanlarına değil, sağlık bakanlığının bütçesine bakılması gibi...

Cevap aradığımız ikinci husus ders programları ile ders veren öğretim elemanlarının branşları arasındaki etkileşim ya da bir başka deyişle sebep-sonuç ilişkisidir. Şüphesiz ki, bu husus ile yukarıda belirttiğimiz birinci husus arasında mantıksal bir bağlantı mevcuttur. Sonuç bölümünde bunun üzerinde de durulmuştur.

Çalışmada çeşitli üniversitelerin lisans düzeyindeki turizm eğitimi programları incelenerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Hangi derslerin bulunduğu, hangi derslere kimlerin girdiği öğretim elemanlarının branşlarının girdikleri derslerde ne ölçüde örtüştüğü gibi bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Bazı üniversiteler bu bilgilere ancak kısmen cevap verdiği için çalışma, sekiz üniversite ile sınırlı tutulmuştur. Numunenin küçülmesi genelleme yaparken yanılma olasılığını teorik olarak artırmakla birlikte, bu ihtimalin ne kadar olduğunun test edildiği ve buna göre mevcut sonuçların yine de anlamlı olduğu, izleyen kısımlarda görülebilir. Çalışmamızın kişisel polemik yaratmaması için branşıyla örtüşmeyen derslere giren öğretim elemanlarının isimleri gibi ayrıntılar çalışmada gösterilmeyip, her okulla ilgili genel açıklamalarla yetinilmiştir.

Lisans düzeyindeki turizm bölümleri “turizm işletmeciliği”, “konaklama işletmeciliği”, “seyahat işletmeciliği” gibi farklı isimler alabilmektedir. Ancak çalışmamızdaki yaklaşım açısından bu bölümler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığından, bu husus bir güçlük oluşturmamaktadır. Bu nedenle bu bölümlerin hepsi lisans düzeyinde turizm eğitimi veren bölüm olarak ele alınmıştır. Hatta bunlar aynı fakülte ya da yüksekokul bünyesinde ise birleştirilerek tek bölüm gibi ele alınmıştır.*

Bununla birlikte, “turist rehberliği” eğitimi veren bölümler ile “turizm öğretmenliği” veren bölümler, çok farklı bir bakış açısını temsil ettikleri için, karşılaştırmada homojenliği bozacağı düşüncesiyle, “lisans düzeyinde turizm eğitimi veren bölüm” kavramına dahil edilmeyerek, çalışmada dışlanmıştır.

2. TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNİN GENEL YAPISI

Konunun önemi hakkında fikir edinilmesi açısından bu kısımda, Türkiye’de turizm alanında lisans öğreniminin büyüklüğünü ve yapısını vermeyi uygun gördük. Çünkü şüphesiz ki, herhangi bir konunun önemi, ne kadarlık bir kitleyi ilgilendirdiğiyle de bağlantılıdır.

Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi 2005 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’na göre, “Konaklama İşletmeciliği”, “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği”, “Yiyecek-İçecek İşletmeciliği”, “Seyahat İşletmeciliği”, “Turist Rehberliği”, “Turizm İşletmeciliği”, “Turizm ve Otelcilik”, “Turizm ve Rehberlik”, “Turizm ve Otel İşletmeciliği”, “Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik”, “Konaklama İşletmeciliği Öğretmenliği”, “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği” olmak üzere 12 bölümde verilmektedir.

Türkiye’de 1992 yılından itibaren yeni üniversitelerin açılması ile turizm lisans programlarının sayılarında büyük bir artış olmuştur (Ünlüöner ve Boylu, 2005). Öyle ki, 2005 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’na göre toplam 25 üniversitede lisans düzeyinde turizm eğitimi verilmekte ve bunların 17’si devlet üniversitesi, geriye kalan 8’i de vakıf üniversitesidir (Tablo 1). Toplam okul sayısı 27’dir. Bunların 11’i Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 4’ü İşletme Fakültesi, 3’ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 3’ü Ticari Bilimler Fakültesi, 1’i Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, 1’i Uygulamalı Teknoloji

* Genellikle bir okulda “konaklama işletmeciliği” bölümü varsa yanında mutlaka “seyahat işletmeciliği” bölümü de bulunmaktadır. Bazı okullarda ise sadece “turizm işletmeciliği” bölümü adı altında bir bölüm bulunmakta ve bu bölümde gerek konaklama işletmeciliği, gerekse seyahat işletmeciliği bölümlerindeki bütün dersleri verme eğilimi söz konusu olmaktadır. Bu demektir ki, bir üniversitedeki “konaklama” ve “seyahat” bölümleri tek bölüm gibi ele alınırsa, bunları başka üniversitedeki “turizm işletmeciliği” bölümüyle karşılaştırmak imkan dahiline girer. Biz de zaten çalışmamızda bunu yaptık. Kaldı ki, Türkiye’deki uygulamaya bakıldığında genellikle aynı okul bünyesindeki “konaklama” ve “seyahat” bölümlerinin ders programları arasında (bir-iki ders dışında) köklü bir farklılık bulunmadığı herkesçe bilinen bir olgudur.

ve İşletmecilik Yüksekokulu, 1'i Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, 1'i Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, 1'i Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, 1'i Bilgisayar ve Turizm Yüksekokulu bünyesinde faaliyet göstermektedir.

Tablo 1. Türkiye’de 2005 Yılı İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Devlet-Vakıf Üniversiteleri, Okul Sayısı ve Toplam Kontenjanları

Sıra no	İl	Üniversite Adı	Devlet Üniv.	Vakıf Üniv.	Okul Sayısı	Toplam Kontenjan
1	Adana	Çukurova Üniv.	+		1	35
2	Ankara	Atılım Üniv.		+	1	17
3	Ankara	Başkent Üniv.		+	2	105
4	Ankara	Bilkent Üniv.		+	1	105
5	Ankara	Gazi Üniv.	+		1	140
6	Antalya	Akdeniz Üniv.	+		2	280
7	Aydın	Adnan Menderes Üniv.	+		1	225
8	Balıkesir	Balıkesir Üniv.	+		1	270
9	Bolu	Abant İzzet Baysal Üniv.	+		1	100
10	Çanakkale	Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.	+		1	80
11	Eskişehir	Anadolu Üniv.	+		1	100
12	Hatay	Mustafa Kemal Üniv.	+		1	100
13	İstanbul	Boğaziçi Üniv.	+		1	50
14	İstanbul	Haliç Üniv.		+	1	62
15	İstanbul	İstanbul Ticaret Üniv.		+	1	53
16	İstanbul	Kadir Has Üniv.		+	1	35
17	İstanbul	Okan Üniv.		+	1	45
18	İstanbul	Yeditepe Üniv.		+	1	45
19	İzmir	Dokuz Eylül Üniv.	+		1	40
20	İzmir	Ege Üniv.	+		1	125
21	Nevşehir	Erciyes Üniv.	+		1	80
22	Tokat	Gaziosmanpaşa Üniv.	+		1	80
23	Mersin	Mersin Üniv.	+		1	120
24	Muğla	Muğla Üniv.	+		1	160
25	Sakarya	Sakarya Üniv.	+		1	110
Toplam			17	8	27	2562
			25			

Lisans
Düzeyinde
Turizm

160

Kaynak: (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2005).

Türkiye’de 2005 yılı itibariyle lisans turizm eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin normal öğretim, ikinci öğretim ve toplam kontenjanları ile bölgesel dağılımları sırasıyla Tablo 2 ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de 2005 Yılı İtibariyle Lisans Turizm Eğitimi Veren Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Normal Öğretim, İkinci Öğretim ve Toplam Kontenjanları

Üniversite	Normal Öğretim	İkinci Öğretim	Toplam Kontenjan
Devlet	1515	580	2095
Vakıf	467 (42’si Burslu)	-	467
Toplam	1982	580	2562

Kaynak: (ÖSYM, 2005).

Tablo 3. Türkiye’de 2005 Yılı İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Okulların Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Lisans Düzeyinde Okul Sayısı
Akdeniz Bölgesi	5
Doğu Anadolu Bölgesi	-
Ege Bölgesi	4
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-
İç Anadolu Bölgesi	7
Karadeniz Bölgesi	2
Marmara Bölgesi	9
Toplam	27

Kaynak: (ÖSYM, 2005).

Tablo 4’te ise lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayıları ile mezun sayıları öğretim yılları itibariyle verilmiştir. 1983-1984 öğretim yılında öğrenci sayısı 1.879 iken 2002-2003 yılında yaklaşık 3 kat artarak 7.298’e ulaşmıştır. 1982-1983 öğretim sonunda 269 olan turizm lisans programı mezun sayısı, 2001-2002 öğretim yılı sonunda 1.138’e ulaşmıştır (Ünlüönen ve Boylu, 2005). 2005-2006 öğretim yılına gelindiğinde turizm eğitimi alan öğrenci sayısı 11.009’a, toplam mezun sayısı ise 18.164’e ulaşmıştır.

Tablo 4. Öğretim Yılları İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları ve Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerden Öğretim Yılları Sonu İtibariyle Mezun Olanların Sayıları

Öğretim Yılları	Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları	Turizm Eğitimi Alarak Mezun Olan Öğrenci Sayıları
1982-1983	-	269
1983-1984	1.879	205
1984-1985	2.465	258
1985-1986	2.602	317
1986-1987	2.829	446
1987-1988	2.950	515
1988-1989	3.127	403
1989-1990	3.562	460
1990-1991	3.970	556
1991-1992	4.260	625
1992-1993	5.116	731
1993-1994	5.843	793
1994-1995	6.439	957
1995-1996	6.544	1.054
1996-1997	6.991	1.102
1997-1998	7.267	1.193
1998-1999	7.102	1.457
1999-2000	6.801	1.196
2000-2001	6.774	1.091
2001-2002	6.851	1.138
2002-2003	7.298	1.029
2003-2004	8.247	1.155
2004-2005	9.430	1.214
2005-2006	11.009	-

Lisans
Düzeyinde
Turizm

162

Kaynak: (Ünlüönen ve Boylu, 2005; ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri).

3. PROGRAM VE AMAÇ

Turizm eğitimi kavramı, lisans düzeyinde turizm eğitimini de kapsayan ama ondan daha geniş bir kavramdır. Genel olarak turizm eğitiminde temel öge insandır ve temel bilgilerin yanı sıra kültür ve davranış bilimleri üzerine eğilmeyi de gerektirir (Hacıoğlu, 1992). Turizm eğitimi bilgi, beceri, insan sevgisi, hoşgörü ve meslek bilinci kazandıran bir olgudur (Gürdal, 2002).

Bunun yanı sıra turizm kesiminde verimliliği artırmak, hizmet veren personele meslekî formasyon kazandırmak, (Kalkan, 1994; İlkin, 1991; Sezgin, 2001) sektöre yetişmiş kalifiye eleman sağlamak, eğitim yoluyla teori ve pratik arasında bağlantı kurmak, turizmin ekonomik kalkınmadaki önemini kavratarak, vatandaşlarda olumlu bir turizm bilinci yaratmak (Sezgin, 2001) gibi amaçlar da belirtilmektedir. Şüphesiz ki bütün bu belirtilen özellikler sadece lisans düzeyinde turizm eğitimi yoluyla kazanılmamaktadır.

Bilindiği gibi lisans düzeyinde eğitim, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir. Lisans düzeyinde turizm eğitiminin kendine özgü amaçları konusunda fikir edinmek için, ilgili kurumların kuruluş kanunlarına ya da bilgi vermek amacıyla oluşturdukları internet sayfalarına bakmak ilk akla gelendir. Bunların birçoğunda “turizm sektörüne bilgili, yabancı dil bilen, yetkin bireyler yetiştirmek” gibi genellikle iyi niyet belirten, fakat sınırları kesinlikle belirlenmemiş popüler amaçlar belirtilmekle birlikte, hemen hemen hepsinde görülen ortak bir nokta göze çarpmaktadır. Bu kurumlar turizm

sektöründeki işletmelere yönetici veya yönetici adayları yetiştirmek iddiasındadır. Böyle ortak ya da benzer bir amaçlarının bulunması, bu kurumların ders programlarının da ister istemez birbirine benzeyeceği hipotezini akla getirmektedir.

Genel anlamda “program” kavramı, belli bir amaca ulaşabilmek için yapılması gereken alternatiflerin belirlenmesi, sıralanması, her birinin zamanının ve şeklinin tasarlanması olarak ifade edilebilir (Tan, 2005). Elbette bu genel ifadenin çeşitli açılımları vardır ve bunlar literatürde geniş olarak tartışılmıştır (Glasgow, 1997; Varış, 1996; Tan, 2005). Bunları burada geniş olarak tartışmayacağız. Fakat gözlenen ortak nokta odur ki, programların yapısı ile programlardan güdülen amaç arasında sıkı bir ilişki olması gerektiği, hepsinde genel kabul görmüş bir bakış açıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye’de lisans öğretimi veren kurumların amaçları aynı ise bu durumda ders programlarının da birbirine benzemesi beklenir. Öyle olup olmadığını aşağıdaki kısımda inceleyecek, ilgili yorumlarımızı ise sonuç bölümünde yapacağız.

4. DERS PROGRAMLARININ YAPISI VE ÖĞRETİM ELEMANI-DERS İLİŞKİLERİ

Bu kısımda sekiz okulun ders programlarını karşılaştıracacağız. Şüphesiz ki, programlar arasında farklılıklar varsa da görünüşteki (mesela ders isimlerindeki) farklılıklar değil, köklü ya da anlamlı farklılıklar önemlidir. Bu nedenle karşılaştırma açısından derslerin sınıflandırılması yoluna gidilmiş ve dersler 6 sınıf içerisinde düşünülmüştür. Bu sınıflar şunlardır:

- 1-Muhasebe-Finans-Yatırım ile ilgili dersler
- 2-Yönetim ile ilgili dersler
- 3-Ekonomi ile ilgili dersler
- 4-Halkla ilişkiler-Pazarlama ile ilgili dersler
- 5-Hukuk ile ilgili dersler

6-Özel dersler (“Özel ders” tabiri burada, yukarıda adı geçen branşların herhangi birine kesin olarak sokulamayan diğer dersleri ifade etmek için kullanılmıştır).

Tablo 5 te Anadolu, Balıkesir, Başkent, Bilkent, Dokuz Eylül, Gaziosmanpaşa, Boğaziçi ve Akdeniz Üniversitesi olmak üzere, sekiz üniversitenin turizm bölümlerindeki ders türlerinin kredileri gösterilmiştir. Ayrıca bu tablodan yararlanılarak okulların ders programlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığının saptanması için ki-kare analizi de yapılmıştır. Bu amaçla, “bu okulların ders türlerinin kredi saatlerinin aslında birbirinden farklı olmadığı” varsayımı altındaki beklenen frekansları da aynı tabloda gösterilmiştir. Örneğin birinci satırın birinci sütunundaki çizginin (çizgi, bölü işareti değil!) solundaki 24 rakamı, Anadolu üniversitesinde muhasebeye yönelik derslerin gözlenen frekansını (fiili kredi saatini), çizginin solundaki 25,28 rakamı ise “okulların ders programlarının birbirinden farksız olması halindeki” beklenen frekansını göstermektedir. “Toplam” satır ve sütunları, hem beklenen hem de gözlenen frekansların toplamını göstermektedir. Gerek her satır ve her sütun için, gerekse genel toplam açısından, gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar toplamı birbirine eşittir. Buradaki ki-kare analizinde amaç, ders türlerinin ve okulların tümü açısından beklenen frekanslarla gözlenen frekanslar arasındaki farklılıkların anlamlı bir düzeyde olup olmadığının saptanmasıdır (Yani, acaba beklenen frekanslarla gözlenen frekanslar arasındaki farklar küçük müdür; yoksa büyük müdür? Bunun saptanması söz konusudur).

Tablo 5. Turizm Bölümlerindeki Ders Türlerinin Kredileri

Ders Türleri	Muhasebe	Yönetim	Ekonomi	Halk-Paz	Hukuk	Özel	Toplam
Anadolu	24/25,28	52/45,10	12/13,07	29/23,99	8/10,49	85/92,07	210
Balıkesir	20/20,95	35/37,37	16/10,83	24/19,88	12/8,69	67/76,29	174
Başkent	12/13,60	21/24,27	6/7,03	12/12,91	0/5,64	62/49,54	113
Bilkent	15/16,13	24/28,78	9/8,34	9/15,31	3/6,69	74/58,75	134
Dokuzeylül	24/18,90	26/33,72	18/9,77	20/17,93	9/7,84	60/68,84	157
Gaziosmanpaşa	28/12,88	24/22,77	5/6,60	11/12,11	7/5,29	31/46,47	106
Boğaziçi	9/22,75	51/40,59	9/11,76	18/21,59	6/9,44	96/82,87	189
Akdeniz	44/45,63	81/81,40	16/23,59	44/43,29	28/18,92	116/116,17	379
Toplam	176	314	91	167	73	641	1462

Sonuçlar şöyledir:

Kritik ki-kare değeri (%01 anlam düzeyine ve %40'lık serbestlik derecesine göre)

73,402900

Tablo 5'e göre bulunan ki-kare değeri

84,494191

Tablo 5 te 6 sütun, 8 satır olduğuna göre bu tablonun serbestlik derecesi 35 tir. Bulunan ki-kare değerinin 40 serbestlik derecesine göre kritik ki-kare değerinden bile daha büyük olması şunu ifade etmektedir: Okulların ders programları arasındaki farklılıklar önemli düzeydedir. Gerçekte, Türkiye'deki bu tür okulların ders programları genellikle aynı olduğu halde, sadece 8 okul incelendiği için numunenin küçük olmasından dolayı sadece programları birbirinden farklı olan okullar bize tesadüf etmiş olabilir. Fakat böyle bir şeyin başımıza gelmiş olma olasılığı %0,1'den bile daha düşüktür. O halde turizm eğitimi veren okulların ders programlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklı olduğunu söyleyebiliriz.

Öğretim elemanlarının girdikleri dersler ile kendi branşları arasındaki uyum konusuna değinmekte de yarar vardır. Öğretim elemanlarının branşının ne olduğuna karar verilirken, genellikle doktora tezi konuları esas alınmıştır. Bunu yanı sıra bazı polemiklere yol açmamak açısından bu kısımda okul adı vermeyip okulları kura yolu ile A, B, vb... şeklinde isimlendirmeyi ve öğretim elemanlarının adlarını vermemeyi uygun gördük. Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir. (Tablo 6 daki okul sıralaması, Tablo 5 tekinden farklıdır).

Tablo 6. Öğretim Elemanlarının Branşları ve Girdikleri Dersler

Okul	Toplam Öğretim Elemanı	Branşıyla Birebir Örtüşen Derslere Giren	Branşlarıyla Tam Olarak Örtüşmeyen Derslere Giren	Örtüşme Oranı
A	29	24	5	0,83
B	6	2	4	0,33
C	6	5	1	0,83
D	16	10	6	0,63
E	21	16	5	0,76
F	13	5	8	0,38
G	8	4	4	0,50
H	15	8	7	0,53

Elbette ki turizm sosyal bir alan olduğundan "örtüşmeme" kavramı öğretim elemanlarının hiç anlamadığı bir konuda derse girdiği şeklinde değil, göreceli bir anlamda ele alınmalıdır. Tablo 6'ya göre öğretim elemanlarının branşları ile

girdikleri dersler birbirleriyle genellikle uyumlu olduğu söylenebilir. Örtüşme oranının nispeten daha düşük olduğu okullar dikkat edilirse, (F hariç) aynı zamanda toplam öğretim elemanı sayısının da az olduğu okullardır ve bu da normal sayılabilir.

Ders-öğretim elemanı uyumsuzluğunun söz konusu olduğu ders türlerinin neler olduğuna baktığımızda ise her okulda farklı bir durumla karşılaşmaktayız. Örneğin, A'da örtüşmeyen dersler "halkla ilişkiler-pazarlama" ve "özel" ders grupları içerisinde iken, B'de tüm ders grupları içerisinde, C'de "muhasebe-finans-yatırım" ve "yönetim" grupları içerisinde, D'de "özel" ve "yönetim" grupları içerisinde, E'de "ekonomi", "yönetim" ve "özel" grupları içerisinde, F'de "muhasebe-finans-yatırım", "özel", "pazarlama", "hukuk" ve "yönetim" grupları içerisinde, G'de "yönetim", "muhasebe-finans-yatırım", "halkla ilişkiler-pazarlama" ve "hukuk" grupları içerisinde, H'de ise "muhasebe-finans-yatırım", "özel" ve "yönetim" ders grupları içerisinde yer almaktadır.

5. SONUÇ

Lisans düzeyinde turizm eğitiminin genel kabul görmüş olan amacı, turizm işletmelerine yönetici ya da yönetici adayları yetiştirmektir. Nitekim ilgili kurumlar da kendi amaçlarını genellikle bu şekilde tanımlamaktadırlar. Bu anlamda, amaçlarda yeknesaklık bulunduğu söylenebilir.

Amaçtaki yeknesaklığın, bu amaca ulaşmak için kullanılan araçlarda da (yani ders programlarında da) yeknesaklığı beraberinde getirmesi gerektiği, mantıklı olarak ilk akla gelendir. Şüphesiz ki, turizm işletmeciliği eğitimi veren hiçbir okulda "bitki fizyolojisi" ya da "betonarme teknolojisi" gibi dersler bulunmadığından(!) programlarda belirli ölçüde bir yeknesaklık mevcuttur. Demek ki aslında bu yeknesaklığın derecesini tartışmaktayız. (ki, bu tartışmanın önemsiz olduğunu peşin olarak ileri sürmek te herhalde doğru olmaz) O halde bundan böyle, "yeknesaklık yoktur" derken aslında yeknesaklığın çok güçlü olmadığını kastedeceğimizi hemen belirtelim.

İlk göze çarpan olgu, amaçlar aynı olmasına rağmen, okulların ders programlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklı oluşudur. Buna iki türlü yorum getirmek mümkündür.

Birincisi; bazı kurumlar amaçtan taviz vermektedirler. Mevcut öğretim kadrosunun yapısı pekala buna sebep olmuş olabilir. Hatırlanacak olursa, öğretim elemanlarının branşları ile girdikleri dersler genellikle örtüşmektedir. Buna karşılık ders ağırlıklarının her okulda farklı olması, bizi her okulda öğretim kadrosunun yapısının da farklı olduğu ve ders programlarının şekillenmesinde amaçtan ziyade, bu yapıların etkili olduğu sonucuna götürür.

Ancak bu tür bir yoruma ihtiyatla yaklaşmamız gerektiğini hatırlatan başka olasılıklar da söz konusudur ve bu olasılıklara bağlı olarak gündeme gelen ikinci tip yorum şudur: Lisans düzeyinde turizm eğitiminde, amaca bir değil birden fazla alternatif yolla ulaşmanın mümkün olduğu genellikle kabul edilmektedir. (Bu yorum aslında "yönetici" kavramının standart bir kalıba sokulmayacağı anlamında da ele alınabilir)

Birinci tip yoruma bir an için tekrar dönersek şunu sorabiliriz. Acaba hangi okullar amaçtan taviz vermektedir? Hangileri vermemektedir? Lisans düzeyinde turizm eğitiminin amacına uygun ideal program hangisidir? Cevabın ne olduğu bir yana, Türkiye'de en az tartışılan konulardan birisi herhalde budur. Ama ideal eğitim programının gerçekte nasıl olması gerektiğini bir yana bırakalım. Acaba - ideal olsun ya da olmasın- açıkça belirtilmese de genellikle doğruluğu kabul edilen belirli bir program yapısı var mı?

Öğretim elemanı-ders ilişkisinin örtüşmediği durumların bu konuda ipucu oluşturabileceğini düşünmekteyiz. Şöyle ki, herhangi bir okul “mevcut kadro yapısına rağmen” gerekliliğine inandığı bazı dersler koyarsa, öğretim elemanlarının branşları ile girdikleri bazı derslerin örtüşmediği bir yapı ortaya çıkacaktır. Eğer her okulda örtüşmeyen dersler aynı türde ise bu durum, lisans düzeyinde turizm eğitimi programının aslında nasıl olması gerektiği hususunda belirli yerleşik bir anlayışın mevcudiyetine işaret etmekte olabilir. Ne var ki, yukarıdaki kısımda da açıkladığı gibi, örtüşmeyen ders türleri her okulda genellikle farklı farklıdır. Böyle olduğu gibi, üstelik seçmeli derslerin çokluğu da dikkat çekmektedir.

Öyle anlaşılmaktadır ki, lisans düzeyinde turizm eğitimi konusunda ikinci tip yorum kaçınılmaz olarak ağır basmaktadır. Lisans düzeyinde eğitimde esas alınan, “turizm işletmelerine yöneticiler yetiştirme” amacına standart bir eğitimle, standart bir tarzda değil birçok farklı şekilde ulaşılabileceği düşüncesinin daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Lisans düzeyinde turizm eğitiminden maksimum yararın sağlanması, nelerin okutulması gerektiği meselesinden çok, mevcut derslerin en iyi şekilde ve en iyi koşullarda nasıl yürütüleceğine cevap aranmasından geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Barutçugil, İ. S. (1982), *Turizm işletmeciliği*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Glasgow, N. (1997), *New curriculum for new times*, USA: Corurin Press.
- Gürdal, M. (2002), “Türkiye’de mesleki turizm eğitiminin yapısal analizi, okullaşma, eğitimin kalitesi, staj-istihdam sorunları ve çözüm önerileri”, *Turizm Eğitimi Konferansı*. Ankara: Turizm Bakanlığı, 391-400.
- Hacıoğlu, N. (1990), “Yükseköğretimde mesleki turizm eğitimi geliştirme perspektifleri”, *Turizm Eğitimi Konferansı*, Ankara: Turizm Bakanlığı, 91-100.
- İlkin, D. (1991), *Turizm kesiminin Türk ekonomisindeki yeri ve önemi*, Ankara: TOBB.
- Kalkan, O. (1994), “Turizm yüksekokullarında yetiştirilen elemanlar hangi kademedede çalıştırılabilir”, *Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Haftasonu Semineri 1: Dört Yıllık Turizm Yüksekokullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları*, Nevşehir, 79-83.
- Kantarıcı, K. ve Yörükoğlu, A. (1998), *Konaklama işletmelerinde ön büro ve yönetimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- McIntosh, G. (1990), *Tourism: principles, practices, philosophies*, USA: Viley.
- ÖSYM, *2005 yılı yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*, Ankara.
- ÖSYM, *Yükseköğretim istatistikleri*.
- Sezgin, O. M. (2001), *Genel turizm ve turizm mevzuatı*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tan, Ş. (2005), *Öğretimi planlama ve denetleme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005), *Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi*, <<http://www.e-sosder.com/dergi/1202-UNLUONEN.pdf>> (25.01.2006).
- Varış, F. (1996), *Eğitimde program geliştirme: Teoriler-teknikler*, Ankara: Alkım Yayıncılık.

Doç. Dr. Ali Kemal GÜRBÜZ

Ali Kemal GÜRBÜZ Marmara Üniversitesi işletme bölümünden (Lisans) ve Uludağ Üniversitesi iktisat anabilim dalından (Lisansüstü) mezun olmuştur. Doçentliğini iktisat politikası bilim dalında almış olup, genel ekonomi, turizm ekonomisi ve turizm konularında çeşitli kitap ve makaleleri bulunmaktadır.

Ayhan DAĞDEVİREN

1980 yılında Kırşehir’de doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini burada tamamladı. Lisans öğrenimini Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda tamamlayarak 2001 yılında mezun oldu. 2004 yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı ve Ekim 2007’de yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamladı. Bir kamu kurumuna atandı ve halen bu kurumda görev yapmaktadır.

**BAÜ
SBED
18(1)**

167